

jeg har allerede havt Leilighed til at antyde, og gjentager her, at jeg ikke kan se, hvorledes det er muligt at drage nogenstønst Slutning fra hine Uttringer til det, hvormom her er Spørgsmaal, thi Ingen tænkte paa at negte Forslaget om denne Reform en alvorlig Behandling, uagtet der var Mere, som kunde tale for, at Nogen kunde være fristet dertil, fordi Nogle lige fra Begyndelsen af kunde være bestemt imod dette Forslag. Dets Overgang til anden Behandling blev enstemmig vedtagen; det blev enstemmig sendt til et Udvalg, og denne Sag gik altsaa sin ganske regelmæssige Gang. Udvalget afgav sin Betænkning, der blev stillet forskjellige Endringsforslag til Sagens anden Behandling; dernæst forelaa Spørgsmaalet om dens Overgang til tredje Behandling, og der var forholdsvis kun faa Stemmer imod denne Overgang, hvormod der var et meget overveiende Antal for den. Ved tredje Behandling fremkom der dernæst en Forhandling af Sagen, hvorved Modføringen viste sig endnu stærkere, og et Forslag, som var meget afvigende fra det, der var forelagt af Ministeren, fik 44 Stemmer for sig, medens 42 stemte derimod; det blev altsaa vedtaget med 2 Stemmers Overvægt; men ikke desto mindre blev det med et overveiende Antal af Stemmer, altsaa ogsaa af dem, der decideret vare derimod, vedtaget ved tredje Behandling, og det som det udtrykkelig sagdes, for at Sagen kunde komme til det andet Thing, idet man fandt det i sin Orden, at man i denne Sag burde søge at skaffe sig Kundskab om, hvorledes det andet Thing stillede sig til den. Det var først, da den kom tilbage fra det andet Thing, at der ved eneste Behandling af Sagen blev Spørgsmaal om at aflutte den, og det var først ved tredje og ved eneste Behandling, at de nævnte Ord af mig kom frem! De gik altsaa ingenlunde ud paa, at man skulde nedslaa Sagen, men de gik derimod ud paa, at de, saaledes som Sagen forelaa ved tredje og ved eneste Behandling, maatte være imod den, selvfølgelig maatte stemme imod Forslaget, som det var kommet frem. Deri tror jeg altsaa virkelig ikke, at den ærede Rigsdagsmand kunde søge nogen Støtte for en saadan Fremgangsmaade som den, her er forelaaet. Han sagde, at jeg havde udtalt, at jeg forgjæves havde søgt at komme efter, hvad der kunde lede til, at man stillede sig paa denne Maade lige overfor det foreliggende Lovforslag, og jeg skal nu gjentage det, for at gjøre min Anskuelse lige overfor dette Spørgsmaal saa klar som muligt. Jeg er gaaet ud fra, at der navnlig fra den ærede Rigsdagsmands Standpunkt, kunde tænkes to Motiver, som kunde, om ikke retfærdiggjøre en saadan Fremgangsmaade — thi den vil efter min Mening, ikke kunne retfærdiggjøres — saa dog kunde forklare, at man ved at stemme imod Sagens Overgang til anden Behandling gjorde Sit til at nedslaa al yderligere Forhandling om den. Jeg kunde nemlig paa den ene Side tænke mig, at der

var en afgjort Villie imod en lovbestemt Skolepligt, som jeg vil falde det, og at der paa den anden Side var en overordentlig varm og levende Kjærlighed for Privatskolen, men jeg maa som sagt udtale, at disse to Motiver dog ikke efter min Mening kunde retfærdiggjøre et saadant Skridt under de Forhold, som foreligge. Jeg kunde tænke mig, at der i et Land, som hidtil ikke havde havt nogen Lovbestemmelse paa dette Omraade — vi have saadanne i Europa — men hvor der nu fremkom Spørgsmaal om at indføre Skoletvang, kunde være en saa afgjort Villie derimod, at det kunde lede til, at man vilde sige: Jeg vil ikke række nogenstønst Haand dertil; men for det Første maa man erindre, at vort hele Skolevæsen hviler paa denne Basis, og at det derfor, dersom der ikke sker Noget nu, fremdeles vil vedblive at hvile derpaa, og dernæst synes det mig at fremgaa af den ærede Rigsdagsmands Uttringer, at han selv om det stod til ham at kunne tage Bestemmelse derom, dog vilde være i Tvivl om, hvorvidt han virkelig kunde bekvemme sig til at afstikke al lovbestemt Skoletvang. Med Hensyn til det andet Forhold, Privatskolen, kunde jeg forstaa, at man, dersom der fremkom et Lovforslag, som aandede Villie imod den, vilde sige: Min Erkendelse af og mit Forhold overfor Privatskolen forbyde mig at række Haand til eller tage Del i et saadant Lovforslags Behandling; men noget Saadant er, som allerede bemærket, saa langt fra her at være Tilfældet, at jeg tør sige, at det Modsatte er Tilfældet. Jeg kunde forstaa en saadan Optræden, dersom der var fremkommet et Lovforslag — og man har havt Lovforslag af denne Bestaffenhed, — som i en efter min Mening urigtig og ensidig Forhærlighed for Statskolen forbød Privatskolen, eller som opstillede Betingelser for den, der maatte og vilde tilintetgjøre den, navnlig ved at stille den under saadanne Vilkaar overfor Statskolen, at Forskellen blev forsvindende; men af noget Saadant er der intet Spor i det foreliggende Lovforslag, hvormod det selv udtrykkelig henleder Opmærksomheden paa Privatskolen som et Hjælpe-middel, et Supplement, en Udfylgning for den Virksomhed, som Skolen i det Hele skal udvikle, og det er en meget vigtig og upassende Betegnelse, naar man har ment, at Privatskolen i Lovforslaget skulde være stillet som Afsløbsrende. Dette er langt fra Tilfældet, og har man nogen Tvivl i denne Henseende, behøver man kun at gjenmæle Motiverne til den paagældende Bestemmelse, hvori jeg udtrykkelig og efter min fulde Overbevisning har udtalt, at Oprettelsen af Privatskoler ved Siden af Statskolen ikke blot vil skaffe denne af med nogle Elever, den ikke kunde bruge, men være til stor Gavn for begge Arter af Skoler, idet Privatskolen netop vilde give Anledning til en sammenlignende Virksomhed og som Følge deraf til saadanne Reformers, som i den ene eller anden Henseende kunde anses for ønskelige. Er dette et